

Demokrati – en utmaning för hållbarhetsundervisning i det företagsekonomiska klassrummet

Debatt 28 april 2021

Debattartikel av Noomi Weinryb

Välkommen att skicka in inlägg och kommentarer på publicerade debattartiklar. Dessa får innehålla högst 3000 tecken inklusive blanksteg och skickas till redaktionen.

Vi kommer att publicera utvalda kommentarer i anslutning till artikeln.

Demokratins betydelse behöver artikuleras i vår företagsekonomiska hållbarhetsundervisning. Demokrati kan läsas in i det sextonde globala målet i Agenda 2030 (särskilt 16:3, 16:6 och 16:7), men hållbarhet är en fråga som kräver globala lösningar där både demokratiska och icke-demokratiska aktörer samverkar.

Jag menar att vi i större utsträckning behöver ta normativ ställning för demokrati, även i det ”neutrala” företagsekonomiska klassrummet. Detta är viktigt av tre skäl:

- Det företagsekonomiska ämnet förutsätter i stor utsträckning att företag verkar i demokratiska rättsstater.
- Som de offentliga tjänstemän som de flesta av oss är så är vi ålagda att förespråka en demokratisk värdegrund.
- Den demokratiska rättsstatens principer ifrågasätts i dag globalt, även i vårt närområde (Applebaum 2020, Gessen 2020).

Att stå upp för demokrati kan verka självklart, men jag ska exemplifiera svårigheterna med en anekdot ur min egen hållbarhetsundervisning.

Vid ett kurstillfälle om makt når vi en smärtpunkt av bredare relevans för företagsekonomiämnet. Studenterna analyserar Frenchs och Ravens (1959) sociala maktbaser i relation till hållbarhet, och deras exempel får mig att studsa till. Först används Hitler som exempel på makt som kan tvinga fram lydnad (*coercive power*), och det kan jag förstå i viss mån, även om jag är osäker på om det är den bästa illustrationen. Men när de sedan använder en annan bild på Hitler när de diskuterar makt genom identifikation (*reference power*), och kopplar det till nationalism och patriotism, så vet jag att jag måste reagera, men jag vet inte riktigt hur.

Jag lägger in ord om respekt och vikten av att se vårt samtal som ett tryggt rum. Detta är en diskurs jag plockat upp utanför min företagsekonomiska undervisningserfarenhet och aldrig behövt använda i klassrummet tidigare. Jag är van att moderera samtal där smärtpunkten handlar om vinster i välfärden, inte om historiska massmord och organisationsteori. I klassrummet rullar samtalet mellan studenterna snabbt på. Jag får förklarat för mig att de studenter som använde sig av Hitlerexemplen tänkte att det var mer neutralt än att ta upp Indiens hindunationalistiska premiärminister Narendra Modi som exempel på makt genom identifikation – det hade varit alltför politiskt känsligt att ta upp givet de länder studenterna kommer ifrån. Samtalet glider delvis in i det som i Anne Appelbaums (2020) bok om den samtida demokratins utmaningar beskrivs som *whataboutism*. Olika brott mot mänskligheten relativiseras och jämförelses. Jag försöker mig än en gång på en diskurs jag inte är van att hantera, och betonar att de brott som kolonialismen orsakat är viktigt att ta hänsyn till och förstå för att möjliggöra en global hållbarhetsomställning.

diktatur är att föredra om vi ska organisera en snabb omställning. Detta är ett argument som också vädrats i en bredare svensk debatt, och som jag försöker bemöta på ett förstående men också tydligt prodemokratiskt sätt. Men än en gång har jag som lärare i företagsekonomi inte någon erfarenhet av att förespråka demokrati som en nödvändig komponent i en hållbar framtid.

Som företagsekonomer är vi inte vana att undervisa om demokrati, och demokrati är inte heller ett explicit hållbarhetsmål. Som Langford (2016) skriver om förhandlingarna kring hållbarhetsmålen: "China was quite successful in ensuring there was no mention of 'democracy' in the draft. The related commitments in Goal 16 ('Promote just, peaceful, and inclusive societies') are moderate and open to different interpretations" (s. 173).

Ur ett globalt perspektiv har demokrati inte en neutral, självklar status, så som den implicit har på svenska lärosäten. Vi kan inte som företagsekonomer förutsätta att demokratifrågan är förenlig med hållbarhetsmålen. Hållbarhet är en lokal fråga, och ur detta perspektiv kan vi förutsätta en bred svensk konsensus kring demokratins fördelar. Men hållbarhet är också en global fråga, och i en global kontext kan vi inte ta för givet att demokrati är centralt i hållbarhetsarbete. Vi kan inte heller betrakta företagsekonomiämnet som isolerat från de alltmer auktoritära tendenser som finns överallt omkring oss, även i Europa och USA (Applebaum 2020, Gessen 2020). När vi som företagsekonomiska representanter för svenska lärosäten undervisar om hållbarhet anser jag att vi inte ska vara neutrala i demokratifrågan. Vi ska våga ta ställning för demokrati, och därmed öva oss i att hantera de svåra frågor som kan uppstå när den demokratiska rättsstaten ifrågasätts. Företagsekonomiämnet förväntas i allt större utsträckning vara delaktigt i hållbara samhällsomställningar. Just därför är vårt engagemang i både hållbarhet och demokrati centralt för de studenter vi möter, och för deras arbete för en hållbar framtid.

Applebaum, A. (2020), *Twilight of democracy: The seductive lure of authoritarianism*. New York: Doubleday.

French, J.R.P. Jr & Raven, B. (1959), *The bases of social power*. I D. Cartwright (red.), *Studies in social power*. Ann Arbor: University of Michigan Institute for Social Research, s. 150–167.

Gessen, M. (2020), *Surviving autocracy*. New York: Riverhead Books.

Langford, M. (2016), *Lost in transformation? The politics of the sustainable development goals*. *Ethics & International Affairs*, 30 (2), s. 167–176.

Ostrom, E. (1990), *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge: Cambridge University Press.